

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא מד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מביאה ק"ו נוסף שיכולים ללמוד מאדם באדם:
ועוד קל וחומר הוא-

ומה אדם באדם, שלא עשה בו רוצח קטנים כגדולים 'איש כי יכה' ולא קטן, חייב בו על הנהרגים הקטנים כגדולים,

שור באדם, שעשה בו השור ההורג **קטנים כגדולים** שהרי שור בן יומו קרוי שור ('שור או כשב כי יולד'), אינו דין שחייב השור סקילה כשהרג על הקטנים כגדולים. עכשיו הגמרא מבררת שלא יכולים ללמוד אדם באדם שישנו בחומרא מסוימת. (דחיה) לא, אם אמרת אדם באדם, שכן חייב בארבעה דברים, תאמר בשור שאינו חייב בד' דברים!?

לכן הוצרך הפסוק לכתוב במפורש:

ת"ל או בן יגח או בת יגח לחייב על הקטנים כגדולים. תם שהרג בן ובת - נסקל

הפסוק למעלה דיבר בשור מועד, ועתה הגמרא מבררת מהיכן לומדים לגבי שור תם שמתחייב סקילה כשהרג קטנים:

ואין לי אלא במועדיו, בתם מנין?

דין הוא - הואיל וחייב באיש ואשה, וחייב בבן ובת:

מה כשחייב באיש ואשה, לא חלקת בו בין תם למועד, כשהרג אחד מהם השור נסקל, אף כשחייב בבן ובת, לא תחלוק בו בין תם למועד. ועוד, קל וחומר-

מה איש ואשה, שכן הורע כחם בנזקין, דהיינו שאם איש או אשה הזיקו אחר הם חייבים בנזקן, לא חלקת בו בין תם למועד,

בן ובת שיפה כחם בנזקין, שחרש, שוטה וקטן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין, אינו דין שלא תחלוק בהן בין תם למועד!?

אמרת וכי דנין קל תם מחמור מועד להחמיר עליו - ר"ל במה שלמדת מבמה מצינו לומר כמו שלגבי איש ואשה לא חילקת בין תם למועד, ה"ה לגבי בן ובת, נמצא שאנו לומדים דיני תם ממועד, שהרי לולא הפסוק במועד לא יכולים לדרוש את זאת.

אם החמיר במועד החמור שחייב בכופר, תחמיר בתם הקל!?

עד עתה הגמרא הקשתה על ה'לבמה מצינו', ועתה מפריכה את הק"ו דלעיל:

ועוד, אם אמרת באיש ואשה שכן חייבין במצות, תאמר בבן ובת שפטורין מן המצות.

לכך הוצרך לכתוב ת"ל או בן יגח או בת יגח נגיחה בתם נגיחה במועד נגיחה למיתה נגיחה לנזקין.

מתניתין

- 1) שור שהיה מתחכך בכותל ונפל על האדם,
 - 2) נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם,
 - 3) לכנעני והרג בן ישראל,
 - 4) לנפלים והרג בן קיימא,
- מכל הנ"ל פטור.

גמרא

למדנו לעיל (מג): לגבי שור שהרג אדם שלא בכוונה, שאינו נסקל שדורשים שכמיתת הבעלים כך מיתת השור, ונחלקו אם למרות זאת משלם כופר (רבה, רבי יוחנן). יבאר למטה שגם רב ושמואל נחלקו בזה:

א. **אמר שמואל פטור ממיתה וחייב בכופר** שדרוש 'אם כופר' להביא שלא בכוונה.

ב. **ורב אמר פטור מזה ומזה** שדרוש כל שאינו בסקילה אינו בתשלומי כופר.

(קושיה) ואמאי הא תם הוא קטן, והרי לכ"ע שור תם אינו משלם כופר?

(תירוץ) כדאמר רב לגבי שור שנפל על האדם בבור, שלא ממיתים אותו בנגיחות הראשונות כגון שראה עשב ונפל שלא בכוונה עליו, במועד ליפול על בני אדם בבורות דחזא ירוקא ונפל,

הכא נמי במועד להתחכך על בני אדם בכתלים כגון במתחכך בכותל להנאתו (קושיה) ומנא ידעינן? דבטר דנפל קא מתחכך ביה.

[עד כאן דף מד עמוד א]

(קושיה) ואכתי צרות נינהו ולגבי כופר כתיב נגיחה שנעשה מגופו ממש.

(תירוץ) אמר רב מרי בריה דרב כהנא דקאזיל כותל מיניה מיניה דהיינו בדחיפתו וגלגולו כל שעה עד שמפילו עליו אך אינו מכוון להרוג.

תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרב-

יש חייב במיתה ובכופר - מועד בכוונה חייב במיתה ובכופר.

יש חייב בכופר ופטור ממיתה - מועד שלא בכוונה חייב בכופר מריבוי מ'אם כופר' ופטור ממיתה.

יש חייב במיתה ופטור מן הכופר - תם בכוונה חייב במיתה ופטור מכופר.

יש פטור מזה ומזה - תם שלא בכוונה פטור מזה ומזה.

הנזקין שלא בכוונה

והנזקין שלא בכוונה דהיינו שור שהזיק שלא בכוונה:

ר' יהודה מחייב -

יליף מכופרו שאמרנו לעיל שחייב - מה כופרו שלא בכוונה חייב, אף הנזקין נמי שלא בכוונה חייב.

מ'אן ללמוד מקטליה - דנין תשלומין מתשלומין, ואין דנין תשלומין ממיתה. א. ור' שמעון פטר -

יליף מקטליה דשור - מה קטליה שלא בכוונה פטור, אף נזקין שלא בכוונה פטור. מ'אן מללמוד מכופרו - דנין חיוביה דשור מחיוביה דשור, לאפוקי כופר דחיוביה דבעלים הוא.

נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם [וכו'] פטור

למטה יבאר הלימוד שכשמיתת הבעלים כך מיתת השור והיינו שור שהרג את האדם נסקל רק אם באופן המקביל בעל השור רצח אדם והיה מתחייב מיתה. מכיוון שכן, נחלקו באופן שהשור כיוון ליגח אדם מסוים ונגח אחר האם נסקל או לאו, וזה תלוי במחלוקת לגבי רוצח שלא בכוונה האם מתחייב מיתה.

הא נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב.

מתניתין דלא כר' שמעון דתניא-

א. ר' שמעון אומר אפילו נתכוין להרוג את זה, והרג את זה פטור.

דאמר קרא השור יסקל וגם בעליו יומת - כמיתת בעלים כך מיתת השור: מה בעלים עד דמיכוין ליה, אף שור נמי עד דמיכוין ליה.

ובעלים גופייהו - דאמר קרא וארב לו וקם עליו: עד שיתכוין לו.

ב. ורבנן - [מתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב].

האי וארב לו - אמרי דבי רבי ינאי פרט לזורק אבן לגו לתוך חבורה של כנענים וישראלים.

וי"ל דלרב ושמואל משמע להו לישנא דמתני' דקתני ונפל על האדם שלא היה מתכוין להפילו על אלא ממילא אירע שנפל ע"י שהיה מתחכך בו להנאתו ולכך קאמר שמואל היכא דמתחכך בכותל להנאתו כדמשמע לישנא דמתני' דפטור ממיתה וחייב כופר ורב אמר פטור מזה ומזה כדמשמע לישנא דפטור לשטור לגמרי והמקשן היה סבור דהא דנקט במתני' ונפל על האדם ולא קתני להפילו משום דלא מתכוין להפילו על האדם מיירי אבל מ"מ במתכוין להפילו ושלא על האדם משמע ליה שמיירי:

ק"ב תוספות ד"ה והא תם הוא. המקשן סבור שמתחכך בכותל להפילו ולא מתכוין להפילו על בני אדם דא"כ לא היה פטור ממיתה ועל זה מקשה והא תם הוא שאפילו עשה כן כמה פעמים והרג בני אדם שלא בכוונה אין מועד להרוג אדם כדפי' לעיל מדלא אשכחן מועד במתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם ומשני במועד להתחכך על בני אדם פירוש במתחכך להנאתו כדמפרש ואזיל דהיינו מועד מתחילתו והוי כאורחיה וא"ת ומי דוחקו לשמואל לומר שחייב כופר ועמידו במתכוין להפילו הכותל ולא נתכוין להפילו על בני אדם ופטור גם מכופר לפי שהוא תם

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מבררת באיזה מקרה התורה הוצרכה לחדש דין זה:

היכי דמי?

אילימא דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראל ביניהם - תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו?

אי נמי פלגא ופלגא - ספק נפשות להקל לומדים מ'ושפטו את העדה והצילו את העדה'?

(מסקנה) דאיכא תשעה ישראלים ואחד כנעני - שולוא הפסוק היינו אומרים שחייב

מיתה, לפי הסוברים שנתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב.

דאע"ג דרובא ישראלים נינהו, כיון דאיכא חדא כנעני ביניהו, הוי ליה קבוע קניי וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וספק נפשות להקל.

[מכאן המקור של כל קבוע כמחצה על מחצה דמי.]

מתניתין

שור האשה, ושור היתומים שאין להן אפוטרופוס, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין: הרי אלו חייבין מיתה. ר' יהודה אומר שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת, פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים.

גמרא

ת"ר שור שור שבעה פעמים כתובים לגבי שור שנגח אדם, חד לגופה והששה הנותרים להביא:

שור האשה ולא תאמר שבעל השור היינו דווקא זכרים, שור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין.

ר' יהודה אומר שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין, פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים.

אמר רב הונא פוטר היה רבי יהודה אפילו נגח, ולבסוף הקדיש, נגח, ולבסוף הפקיר-

מקדתי תרתי: שור המדבר ושור הגר שמת ואין לו יורשין -

המוכיח מדוע נקט שני דינים דומים, והיינו:

שור הגר שמת דאין לו יורשין - הוה ליה שור הפקר, היינו שור המדבר?

הא קמשמע לן - דאפילו נגח ולבסוף הקדיש, נגח ולבסוף הפקיר.

תניא נמי הכי יתר על כן אמר ר' יהודה אפילו נגח ולבסוף הקדיש, נגח ולבסוף הפקיר, פטור - שנאמר והועד בבעליו והמית וגו' עד שתהא מיתה והעמדה בדין

וגמר דין (השור יסקל) שוין כאחד

מתניתין

(1) שור שהוא יוצא לסקל:

והקדישו בעליו, אינו מוקדש. שחטו בשרו, אסור.

(2) ואם עד שלא נגמר דינו:

הקדישו בעליו, מוקדש. ואם שחטו בשרו, מותר.

המשנה ממשיכה עם דינים נוספים שאין להם קשר לרישא:

מסרו: לשומר חנם, ולשואל, לנושא שכר ולשוכר - נכנסו תחת הבעלים והיינו

שחייבים בנזקים כמו הבעלים ולכן מועד, משלם נזק שלם, ותם, משלם חצי נזק.

[עד כאן דף מד עמוד ב]

קבוע כו' ועוד כיון דפטר ר"ש אפילו בכולן ישראל עד שיאמר לפלוני אני מכוין לא שייך למדרשה כלל וי"ל דלר' שמעון בכולן ישראל וכנעני אחד ואמר לאותו שעומד שם אני מכוין דפטור מטעם קבוע מוארב לו דכהאי גוונא כולן ישראל חייבין [אכן, הקושיא דתנא דבי חזקיה אינה מתורצת - מהר"ם].

קני תוספות ד"ה: כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא בכל דוכתי כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף טו.) ותימה לר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר הכא כדמסיק בערכין (דף ז) ובהגשרפין (סנהדרין דף עט.) דר' שמעון יליף נתינה נתינה [גז"ש שלא מתכוון (אשה) עם שחייב ממון, אזי לומדים שאינו חייב מיתה, והוא מותר] אייתר ליה וארב לו לקבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה קשה [שהוא סובר שפטור מממון, וצריכים ללמוד מ'ארב לו] מנא ליה דכל